

راهکارهای توسعه گردشگری با تاکید بر مراسم آیینی (مطالعه موردی: شهرستان سیاهکل)

پری موسی پورمیاندی* - استادیار، گروه آموزش جغرافیا، دانشگاه فرهنگیان، صندوق پستی ۸۸۹-۱۴۶۶۵ تهران، ایران.
مریم حسین پور بازارمچی - کارشناسی ارشد، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران.

تاریخ دریافت: ۲۴ فروردین ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش: ۰۲ مرداد ۱۴۰۲

چکیده

مقدمه: استان گیلان به دلیل تنوع طبیعی و تفاوت‌های قومی توانسته آیین‌های گوناگونی را که برای گردشگران داخلی و خارجی جاذبه فراوان داشته باشد، به نمایش گذارد. شهرستان سیاهکل هم به لحاظ تاریخی و هم به جهت موقعیت خاص جغرافیایی از قابلیت‌های خاص سود می‌برد.

هدف پژوهش: پژوهش حاضر با هدف شناسایی آیین‌ها و مراسم فرهنگی شهرستان سیاهکل در راستای توسعه گردشگری انجام گرفت.

روش‌شناسی تحقیق: این پژوهش از نظر هدف کاربردی و نوع روش توصیفی - تحلیلی می‌باشد که با روش اسنادی - پیمایشی در سال ۱۳۹۲ در شهرستان سیاهکل به اجرا درآمده است. روش گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای و میدانی بوده است. جامعه آماری کل گردشگران شهرستان، حجم نمونه طبق جدول مورگان ۳۸۴ نفر گردشگر می‌باشد تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و آزمون آماری خیدو استفاده شده است.

قلمرو جغرافیایی پژوهش: قلمرو جغرافیایی پژوهش، شهرستان سیاهکل است.

یافته‌ها و بحث: آیین‌های شهرستان سیاهکل به چهار گروه تقسیم می‌شود: آیین‌های ملی (یلدا، نوروز و آیین‌های تقویت (آفتاب خواهی، باران خواهی، هنگام شدت باد، آیین شکرانه (صلوات مشتبه)، مراسم خورشید گرفتگی و ماه گرفتگی، آیین مذهبی (ماه رمضان، ماه محرم، ماه صفر) و آیین‌های گذار (به بارداری و تولد نوزاد، آداب و مراسم مرگ و میر، همسرگزینی و ازدواج، آیین قبل از کشت، آیین انبارداری و ذخیره‌سازی گندم چون در طول زندگی انسان اتفاق می‌افتد جز آیین‌های گذار محسوب می‌گردند.

نتایج: یافته‌ها نشان می‌دهد که اجرا و برگزاری مراسم آیینی سبب توسعه گردشگری، به ویژه گردشگری فرهنگی شده و با اجرای آنها می‌توان توریست بیشتری را به این شهرستان جذب نمود. در نهایت پیشنهاداتی ارائه گردید.

کلیدواژه‌ها: مراسم آیینی، گردشگری، سیاهکل.

مقدمه

در بین گونه‌های مختلف گردشگری، گردشگری فرهنگی در چند سال گذشته مورد توجه فراوان قرار گرفته و روند رو به رشدی دارد. گردشگری فرهنگی حول جاذبه‌ها و جذابیت‌های فرهنگی جوامع شکل می‌گیرد و گردشگر به قصد آشنایی با فرهنگ جوامع دیگر مسافرت می‌کند (بونی فیس، ۱۳۸۰: ۹) فرهنگ موجب ایجاد انگیزه برای مسافرت‌های درون شهری می‌شود و شیوه یا شکل این مسافرت را تعیین میکند (وای گی، ۱۳۷۷: ۳۴۰) از گذشته، بشر با استفاده از مصالح و مواد طبیعی و با بهره‌مندی از تجربه‌ها، دانش‌ها و فنون بناهای عظیمی ایجاد کرده و در طول زندگی خویش تاریخ و فرهنگ را بنیان نهاده و بر اساس باورهای مذهبی و اجتماعی، سنت‌ها و آیین‌هایی در فصلها و مناسبت‌های گوناگون شکل داده است، آنچه مسلم است شرایط جغرافیایی، اوضاع طبیعی، باورهای مذهبی و ... در چگونگی ایجاد بناها، تاریخ و فرهنگ آدمی موثر بوده است (محلای، ۱۳۸۰: ۱۷).

فرهنگ کشور روی تصویر تمبر، در سبک زندگی مردم آن کشور، شیوه‌ی لباس پوشیدن و آرایش مردم، تمام موسسه‌های آن کشور، منظره خیابان‌هایش، بازارها و اتوبوس‌هایش، الگوهایش، ظاهر و مشخصه‌ی کلی شهر و روستاهایش متبلور و متجلی می‌شود؛ به صورت هر چیزی که در مورد آن کشور (خصوصیت اصلی اش) باشد یا به عبارتی به صورت هر چیزی که در مورد عادات و رسوم مردم آن کشور باشد (داس ویل، ۱۳۷۹: ۱۹۲) یکی از مشخصه‌های فرهنگی همه اقوام و جوامع بشری، داشتن و برپایی جشن‌ها و آیین‌هاست. قدیمی‌ترین جشن‌های باستانی بر اساس اطلاعات در دسترس، جشن‌های اوستایی کهن است. جلوه‌گاه اساطیر در اعتقادات و باورها، افسانه‌ها و جشن و آیین‌هاست و هم‌اکنون نیز نشانه‌هایی از پاره‌ای اسطوره‌ها در بخشی از فرهنگ عامیانه و جشن‌های باستانی این سرزمین انعکاس دهنده‌ی فرهنگ دوران کهن ایران است، وجود دارد. آیین‌ها و مراسمی که تجدیدی و ادواری هستند، فرهنگ قومی را احیا میکنند و سبب همبستگی، انسجام و تحکیم و تقویت فرهنگ و هویت قومی می‌شوند (عسگری خانقاه، ۱۳۸۵: ۴۸۴) در این آیینها یادمان یک امر اسطوره‌ای و فرهنگی یا یک واقعه و حادثه‌ی تاریخی در یک روز از سال تجدید و بازسازی میشود. برگزاری این آیین‌های دسته جمعی پیوسته روح جامعه را تقویت و همبستگی گروهی را تحکیم میکند. گیلان نیز جزیی از ایران است و اقوام این سرزمین با اقوام دیگر ایران زمین از لحاظ فرهنگی وجوه مشترک فراوانی دارند. اغلب مراسم و آیین‌های مردم گیلان همان‌هایی هستند که در مناطق دیگر ایران برگزار میشوند، اختلاف‌ها بیشتر ناشی از موقعیت طبیعی، وضعیت اقلیمی و نوع معیشت این سرزمین است که بر باورها، آیینها و مراسم و به طور کلی بر فرهنگ تأثیر گذارند (بشرا و طاهری، ۱۳۸۷: ۱۳) مراسم و آیین‌های مردم گیلان به دو دسته تقسیم میشود: مراسمی که هر سال در تاریخ معین برگزار می‌گردند، این مراسم را می‌توان مراسم تجدیدی نام نهاد، مثل جشن‌های نوروزی، یلدا، تیرگان و مراسمی که گاه برای تمنا و نیاز برپا می‌شوند، مانند مراسم باران خواهی و آفتاب خواهی، مراسمی که برای کسوف و خسوف برگزار می‌شود. استان گیلان در کنار قابلیت‌های طبیعی که برای جذب گردشگران دارد، دارای آیین‌ها، مراسم و جشنواره‌هایی است که در نوع خود منحصر به فرد می‌باشند. شهرستان سیاهکل یکی از شهرستان‌های استان گیلان است که دارای جاذبه‌های طبیعی، مذهبی و تاریخی می‌باشد، در کنار تمام جاذبه‌های طبیعی مراسم و آیین‌هایی همچون نوروز خوانی، آفتاب خواهی، تیرماه سینزده، نوروزبل، عروس گولی، رابجره، علم واچینی و ... که برخی از آنها همه ساله موجب جذب گردشگر به این شهرستان می‌گردد. هدف از این پژوهش شناسایی آیینها و مراسم فرهنگی شهرستان سیاهکل در راستای توسعه گردشگری شهرستان می‌باشد بر این اساس این مقاله به دنبال پاسه این سوال است آیا آیین‌های فرهنگی در توسعه گردشگری شهرستان جایگاه ویژه‌ای دارد؟ راهکارهای بهره‌گیری از آیینها و مراسم فرهنگی شهرستان سیاهکل در توسعه گردشگری شهرستان چیست.

رضوانی (۱۳۸۵)، در کتاب جغرافیا و صنعت توریسم این گونه نوشته است که پیشرفت‌های متنوع تکنولوژی قرن حاضر موجبات پیشرفت ارتباطات، حمل و نقل، افزایش سرعت و آسایش نسبی مسافرت را در پی داشته که در نتیجه آن، انقلاب بزرگی در صنعت گردشگری به وجود آمد و به دنبال آن ایجاد مراکز و خدمات گردشگرش و فعالیتهای مرتبط با آن توسعه یافت، تا جایی که گردشگری خارجی در سال‌های اخیر منبع قابل توجهی برای تأمین نیازهای ارزی و ایجاد اشتغال بسیاری از کشورها بوده است و به عنوان یکی از اقلام صادراتی نامرئی، نقش مهمی را در عرصه تجارت جهانی ایفا می‌کند. این صنعت آنچنان در توسعه اقتصادی، اجتماعی کشورها اهمیت دارد که اقتصاددانان آن را صنعت نامرئی نامیده‌اند.

نظری نژاد و دیگران (۱۳۸۱)، در کتاب نقش میراث فرهنگی و صنعت گردشگری در توسعه کشور و معرفی اولویت‌ها، ایران را یکی از متمدن‌ترین کشورهای دنیا می‌داند که ابنیه تاریخی، بناهای فرهنگی و جاذبه‌های توریستی آن در همه کشورهای دنیا از شهرت بسیار بالایی برخوردار است و بسیاری از توریست‌های جهانی را برای مسافرت به این کشور ترغیب و تشویق می‌کند.

در سند ملی گردشگری (۱۳۸۵)، چنین آمده که چنانچه صنعت گردشگری به طور صحیح برنامه‌ریزی و اداره شود و توسعه یابد، می‌تواند موجب تقویت ساختار اجتماعی و به ویژه فرهنگ اسلامی کشور شده، ارزش میراث فرهنگی و طبیعی کشور را بالا برد و به اثرات مثبت اقتصادی، از جمله کاهش هزینه واردات و تقویت پیوند میان صنایع منجر گردد. اسعدی (۱۳۸۹)، در پایان نامه ی جغرافیای فرهنگی شهرستان بجنورد و اثر آن بر جذب گردشگر آورده است: از آنجا که شرایط جغرافیایی و طبیعی و باورهای اجتماعی و مذهبی مردم سراسر جهان یکسان نیست و مظاهر هستی و تاریخ، فرهنگ و باورهای آدمی گوناگونی بسیار دارد، همین امر بوجود آورنده جاذبه‌های انسانی - فرهنگی است. علی وارسته بهدانی (۱۳۸۷)، در پایان نامه جغرافیای فرهنگی غرب گیلان و اثرات آن در جذب گردشگر چنین آورده است که: جشن‌ها و مراسم سنتی و آیینی از عناصر اصلی هر فرهنگ است که فرهنگ و جامعه را استواری و استحکام می بخشد، مراسم پیوندهای همه جانبه با مجموعه یک فرهنگ دارد و در هر گوشه‌ای یک نوع از مراسم به شکل خاصی اجرا می شود. پژوهشی در سال ۱۳۹۰ توسط فریبا گراوندی تحت عنوان نقش تاریخ، فرهنگ و آداب و رسوم در توسعه گردشگری انجام شده است. در این پژوهش، محقق اظهار نموده است که امروزه گردشگری از آن نظر که اولاً موجبات آشنایی ملل مختلف جهان با دیگر فرهنگ‌ها، اقوام، سرزمین‌ها، گویش‌ها و... را فراهم می‌نماید و ثانیاً از نظر اقتصادی به عنوان یک منبع تأمین درآمد و ارزش محسوب می‌شود، اهمیت زیادی یافته است، می‌شود. از جمله «گردشگری فرهنگی» یکی از زمینه‌های توسعه گردشگری، جاذبه‌های فرهنگی است که موجب شکل‌گیری مهمترین زمینه‌های شکل‌گیری گردشگری فرهنگی می‌توان به اماکن تاریخی، موزه‌ها، معماری، فرهنگ و آداب و رسوم خاص هر منطقه، نظیر موسیقی محلی، خوراک، پوشاک، صنایع دستی و... اشاره کرد.

در بررسی منابع مختلف می‌توان نتیجه گرفت گردشگری فرهنگی عبارتست از دیدار مجموعه‌ای از مکان‌ها، سنت‌ها، هنرها، جشن‌ها و تجاری که یک کشور و مردم آن را به تصویر می کشد و تنوع و شخصیت آن کشور را منعکس می‌سازد (جهانیان و نادعلی پور، ۱۳۸۸، ۱۱): گردشگری فرهنگی در پی آشنایی با فرهنگ مناطق مختلف خواهان کاوش در چشم اندازهای فرهنگی جوامع انسانی و درک آنهاست (پاپلی یزدی و سقایی، ۱۳۸۶: ۲۱۲) گردشگری فرهنگی معنای اصلی گردشگری است که نوع زندگی، آداب و رسوم، آیین‌ها و دیگر مواردی که نمادهای میراث فرهنگی را در روابط اجتماعی جوامع نشان می دهد مورد علاقه گردشگران است نه دیدن فرودگاه‌ها، هتل‌ها و رستوران‌ها. این نوع جهانگردی برای آشنایی میراث‌های هنری و فرهنگی، آداب و رسوم، بناهای تاریخی با هدف‌های آموزشی، تحقیقاتی و پژوهش صورت می‌گیرد. گردشگری فرهنگی دارای طیف وسیعی از جاذبه‌هاست که می‌توان آنها را به دو بخش کلی جاذبه‌های مادی و معنوی تقسیم کرد که در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول ۱. جاذبه‌های فرهنگی گردشگری

جاذبه‌ها	جاذبه‌ها
آثار باستانی و معماری، موزه‌ها و گالری‌های هنری، مکان‌های مذهبی و عبادتگاهی، آثار هنری و صنایع دستی، پوشاک و لباس‌های سنتی و بومی، غذا و جاذبه‌های معنوی	آثار باستانی و معماری، موزه‌ها و گالری‌های هنری، مکان‌های مذهبی و عبادتگاهی، آثار هنری و صنایع دستی، پوشاک و لباس‌های سنتی و بومی، غذا و جاذبه‌های مادی
..آداب و رسوم، آیین‌های مذهبی و غیرمذهبی، موسیقی و رقص، ادبیات و فرهنگ عامه، جشن‌ها و اعیاد ملی، مذهبی و محلی، زبان و گویش و	..آداب و رسوم، آیین‌های مذهبی و غیرمذهبی، موسیقی و رقص، ادبیات و فرهنگ عامه، جشن‌ها و اعیاد ملی، مذهبی و محلی، زبان و گویش و

از آثار مثبت توسعه گردشگری فرهنگی احیای غرور فرهنگی و ملی است. هنگامی که مردم یک منطقه می‌بینند که یک گردشگر مسافت زیادی را پیموده تا شیوه جشن گرفتن آنها را تماشا کند به خود می‌بالند و به فرهنگ و آداب و رسوم خود افتخار می‌کنند. این امر موجب جلوگیری از بیگانه‌گرایی و احساس حقارت فرهنگی می‌شود و به نوعی اعتماد به نفس فرهنگی را در جامعه تزریق می‌کند. گردشگری فرهنگی در ایران: ایران به عنوان یک مقصد جذاب گردشگری، بی‌شک ظرفیت جذب گردشگران بسیاری را دارد که در عرصه تعامل جامعه میزبان، میهمان علاوه بر منابع اقتصادی چشمگیر، قابلیت توسعه فرهنگی و نیز آرایه سیمای مثبتی از کشور را می‌تواند داشته باشد. ایران به اقتضای فرهنگ ایرانی-اسلامی و ارزش‌های بومی خود تأکید ویژه‌ای بر انواع خاصی از گردشگری و به ویژه «گردشگری فرهنگی» می‌تواند داشته باشد. در این مقاله کوشش شده است با آرایه راهکارهای مناسب و قابل اجرا در حل این مسأله برای برنامه‌ریزی گامی برداشته باشد.

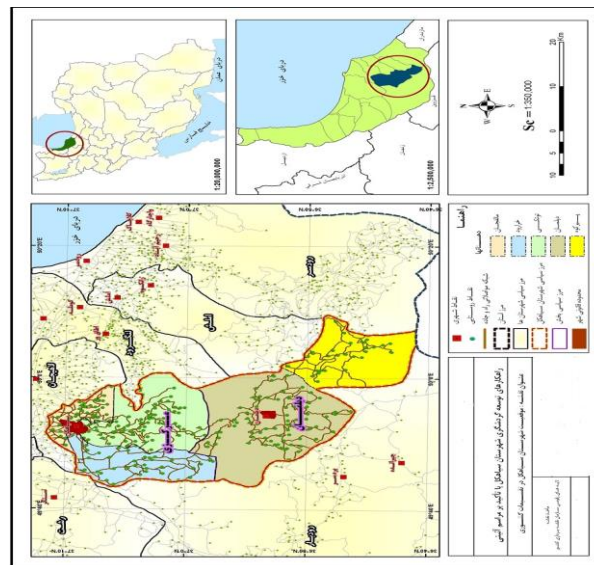
روش پژوهش

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و نوع روش توصیفی - تحلیلی می‌باشد. روش گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای و میدانی بوده است. ابزار گردآوری اطلاعات در روش کتابخانه یا به صورت فیش برداری، جدول و بانک‌های اطلاعاتی بوده و در روش میدانی از پرسشنامه، مصاحبه و

دوربین عکاسی استفاده شده است. برای تحلیل داده‌ها با توجه به ماهیت آنها از روش‌های توصیفی و آماری کمک گرفته شده، بعد از طبقه بندی اطلاعات در قالب جدول و نمودار برای توصیف آنها به منظور پاسخ به سوال تحقیق از آمار استنباطی استفاده شده است. جامعه آماری در این تحقیق کل گردشگرانی است که وارد شهرستان سیاهکل شده و حجم نمونه از طریق جدول استاندارد مورگان ۳۸۴ نفر گردشگر می‌باشد.

قلمرو جغرافیایی پژوهش

شهرستان سیاهکل با مساحتی برابر با ۹۷۲ کیلومتر مربع، ۷ درصد از کل مساحت ۱۴۰۴۴ کیلومتر مربعی استان گیلان را در بر دارد. پس از شهرستان‌های رودبار، تالش، رشت و رودسر پنجمین شهرستان از نظر مساحت در کل استان محسوب می‌شود. این شهرستان در ضلع شرقی استان گیلان و در موقعیت جغرافیایی ۴۹ درجه و ۴۳ دقیقه الی ۵۰ درجه و ۹ دقیقه طول شرقی و ۳۶ درجه و ۴۱ دقیقه الی ۳۷ درجه و ۱۱ دقیقه عرض شمالی قرار دارد این شهرستان دارای دو بخش دیلمان و مرکزی، دو منطقه شهری به نام‌های سیاهکل و دیلمان و پنج دهستان به نام‌های مالفجان، خراود، توتکی، دیلمان و پیرکوه مجموعاً دارای ۴۷۰۹۶ نفر جمعیت می‌باشد. شهرستان سیاهکل دارای ۲۴۹ پارچه آبادی است که از آبادی‌های شهرستان ۱۹۴ آبادی دارای سکنه و ۵۵ آبادی خالی از سکنه می‌باشد.

شکل ۱. نقشه موقعیت جغرافیایی قلمرو تحقیق

یافته‌ها و بحث

مردم این شهرستان با فرهنگی آمیخته از گیلک و گالش و کرد زندگی مسالمت آمیزی را به وجود آورده‌اند. مردم سیاهکل با گویش گیلکی و لهجه ی گالشی تکلم می‌کنند و دارای اصالت‌های قومی و هویت ویژه خود هستند. آیین‌ها و باورداشت‌های مردم سیاهکل چون تیرماسیزه، کشتی گیله مردی، رابرچره و... با موسیقی غنی و فولکلور پرمحتوا از ویژگی‌هایی است که این شهرستان را از دیگر شهرستان‌های استان متمایز می‌سازد (عباسی، ۱۳۸۶: مقدمه مردم نگاری سیاهکل). بر اساس یافته‌های تحقیق آیین‌ها بر ۴ گروه تقسیم می‌شود:

آیین‌ها و آداب و رسوم ملی

این آیین‌ها عبارتند از:

آیین‌های پیشواز نوروز

نوروز را مردم سیاهکل و دیلمان «نوروز سلطانی» گویند که در واقع منظور همان نوروز یادگار جمشید، شاه ایران است (عربانی، ۱۳۸۷: ۱۳۶۴) در گذشته و در حدود ۴۰، ۵۰ سال قبل در منطقه سیاهکل و دیلمان نیز با راه انداختن دسته‌های شادمانی و نمایشی به پیشواز نوروز سلطانی می رفتند.

جدول ۲. انواع آیین های پیشواز نوروز

آیین ها	
دچین فیچین	هفت روز مانده به عید نیز پخت انواع شیرینی‌های محلی مربوط به عید شامل «خانه‌ای شیرینی»، «برنج شیرینی»، «فتیل گوش» و «حلوائی شیرینی» فرا می‌رسد (عباسی، ۱۳۸۶: ۳۳۱)
سبزه در تودان	سبز کردن سبزه قبل از سال نو، نشانی از سبزیگی برای سال جدید است و بدون سبزه، بساط هفت سین صفایی ندارد. سبزه از جوانه گندم، جو و عدس رویانده می‌شود. معتقدند که شادابی و خرمی را در طول سال به همراه دارد. مرسوم است که سبزه را تا روز سیزدهم نوروز که سبزه به در خوانده می‌شود نگاه داشته و همراه با آن بدی‌ها و کدورت‌ها را دور بریزند (مطالعات میدانی نگارنده، تابستان ۱۳۹۲)
سمنویزان	سمنو یکی از نمادهای سفره هفت‌سین ایرانی و نشانه زایش و باروری گیاهان و سمبل برکت، فراوانی و نیرومندی است. مردم منطقه سیاهکل نیز همچون بسیاری از گیلانیان با نزدیک شدن نوروز مراسم سمنویزان را برگزار می‌نمایند (مطالعات میدانی نگارنده، تابستان ۱۳۹۲)
درویش خوان یا نوروز خوان	آمدن درویش خوان یا عید نوروزخوان یا نوروزخوان نوید فرارسیدن سال نو را به هر خانه می‌داد. با خواندن آواز مذهبی و ذکر نام ائمه و دوزاده امام، آمدن سال نو را خبر می‌داد و زن خانه با دادن شیرینی سال نو، برنج و پول از او تشکر می‌کرد (عباسی، ۱۳۸۶: ۳۳۱)
عروس گولی	عروس گولی یکی از مراسم نمایشی پیش نوروزی است. عروس گولی به فارسی همان عروس گل است که شاید در اینجا کنایه از طبیعت زیبای بهاری باشد. سالهاست که این آیین نمایشی سراسر شاد به لحاظ توسعه و نفوذ رسانه‌های جمعی و عدم هماهنگی عناصر و اجزای نمایش با فرهنگ غالب روز، حتی در دورترین آبادی‌ها هم اجرا نمی‌شود (بشرا، طاهری، ۱۳۸۵: ۴۹)
چهارشنبه سوری	پسوند «سوری» در چهارشنبه سوری به معنی سرخ و برگرفته از صفت «سوریک» در زبان پهلوی است. در جشن سوری و چهارشنبه سوری چون آتش می‌افروزند و آتش به رنگ سرخ است، به این جشن‌ها صفت سوری افزوده‌اند. آنچه مسلم است در پیش از اسلام هم این مراسم با اسم دیگری برگزار می‌شد. اما با گسترش اسلام در ایران، این آیین را در آخرین چهارشنبه سال انجام می‌دادند (بشرا، طاهری، ۱۳۸۵: ۶۰) انواع مراسم در چهارشنبه سوری عبارتند از: چهارشنبه خاتون - قاشقزنی - شال اندازی
رابچره (رابچرک)	رابچره از آیین‌های نمایشی پیش از نوروز در شرق گیلان است که با اندک تفاوت‌هایی در دیلمان سیاهکل و آبادی‌های کوهپایه‌ای و کوهستانی لنگرود و رودسر اجرا می‌شود. پاره ای محققان آن را از مراسم شب یلدا (انجوی شیرازی، ۱۳۵۲: ۱۰۹) و یا آداب نوروز گالشی نیمه‌ی تابستان دانسته‌اند (بشرا، طاهری، ۱۳۸۵:)

جدول ۳. انواع آیین های نوروزی در شهرستان سیاهکل

آیین ها	
سال تحویل	شب سال نو، همه می‌کوشند که هر جا هستند به خانه‌ی خود بازگردند و در کنار هم باشند. سفره‌ی هفت سین را قبلاً آماده می‌کنند. اگر سال در نیمه‌های شب تازه شود، همه بیدار می‌نشینند و اگر نزدیک صبح باشد، بچه‌ها با لباس نو می‌خوانند
مراسم پازن	در اولین روز سال فردی باید مراسم «پازن» را در خانه‌های سیاهکلی انجام می‌داد. این فرد می‌توانست یکی از اعضای خانه که به داشتن «پای کبک» معروف بود باشد یا سیدی از بیرون خانه یا یکی از آشنایان که به داشتن «پای مملک» معروف شده بود، بدین صورت که قبل از اینکه هلال ماه رویت شود، «پازن» در بیرون خانه منتظر می‌ماند، او در دستش آب، قرآن و مقداری برگ درختان به عنوان سبزه (که معمولاً شیشارولک یا برگ درخت شمشاد بود) با خود به هر اتاق می‌برد و بعد از تحویل سال مقداری آب برگ درخت را در اتاق می‌گذاشت.
عید مبارک (عید مووارک)	این آیین بعد از تحویل سال در سیاهکل رواج داشت. به این صورت که در اولین روز عید بزرگترها در خانه می‌ماندند و این روز متعلق به کودکان بود، آنها به در خانه فامیل و همسایه‌ها به طور دسته جمعی می‌رفتند و «عید مبارک» می‌گفتند (همان: ۳-۳۳۲). آنگاه زن صاحبخانه تخم مرغ موسوم به «عیدی مرغانه»، شیرینی موسوم به «خانه یا شیرینی» و گاه مقداری پول به هر کدام می‌داد (همان)
مورغونه جنگ	مورغانه جنگ یا جنگ تخم مرغ، غاز و یا اردک در میان همه طبقات اجتماعی و گروه های سنی و جنسی از گذشته‌های دور تا امروز در گیلان رایج بوده و پرطرفدارترین تفریح و سرگرمی در روزهای نوروز است. البته این بازی در شرایط سنی مختلف از جاذبه‌های خاص خود برخوردار است. معمول و مرسوم است که این بازی با تخم مرغهای پخته و رنگ شده صورت میگیرد.
جشن گاوگیل	این جشن در دهمین ماه دیلمی یعنی دیاما برگزار می‌شد. دبه ما از ۲۰ اردیبهشت تا ۱۸ خرداد ادامه دارد. جشن گاوگیل از شانزدهم دبه ما آغاز می‌گردد.
نوروز بل	شب قبل از آغاز سال به استقبال آن می‌روند، بر فراز بلندترین قسمت آبادی از گون و هیزم و کاه آتش بر می‌افروزند، شعر نوروز بل را می‌خوانند و پایکوبی می‌کنند. این جشن در ۱۷ مرداد آغاز یعنی آغاز «جشن نوروز گالشی» برگزار می‌گردد

پسوند «سوری» در چهارشنبه سوری به معنی سرخ و برگرفته از صفت «سوریک» در زبان پهلوی است. در جشن سوری و چهارشنبه سوری چون آتش می‌افروزند و آتش به رنگ سرخ است، به این جشن‌ها صفت سوری افزوده‌اند. آنچه مسلم است در پیش از اسلام هم این مراسم با اسم دیگری برگزار می‌شد. اما با گسترش اسلام در ایران، این آیین را در آخرین چهارشنبه سال انجام می‌دادند (بشرا، طاهری، ۱۳۸۵: ۶۰) انواع مراسم در چهارشنبه سوری عبارتند از: چهارشنبه خاتون-قاشقزنی-شال اندازی

رابچره از آیین‌های نمایشی پیش از نوروز در شرق گیلان است که با اندک تفاوت‌هایی در دیلمان سیاهکل و آبادی‌های کوهپایه‌ای و کوهستانی لنگرود و رودسر اجرا می‌شود. پاره ای محققان آن را از مراسم شب یلدا (انجوی شیرازی، ۱۳۵۲: ۱۰۹) و یا آداب نوروز گالشی نیمه‌ی تابستان دانسته‌اند (بشرا، طاهری، ۱۳۸۵):

چهارشنبه سوری

رابچره (رابچرک)

آیین‌ها و آداب و رسوم مذهبی

آیین‌ها و آداب و رسوم مذهبی آیین‌هایی هستند که در مناسبات مختلف مذهبی یکسال شمسی و قمری در بین مسلمانان رایج است که در این قسمت بدان پرداخته میشود. در این بخش ابتدا آیین‌ها و آداب و رسوم که در طول یکسال قمری اجرا می‌شود را آورده سپس مروری بر آیین‌های یکسال تمام شمسی خواهیم داشت.

جدول ۴. گاه شماری آیینی ماه‌های هجری قمری و آداب و رسوم مذهبی شهرستان سیاهکل

ماه‌های قمری	برگزاری نوع آیین
محرم	برگزاری آیین تاسوعا و عاشورای حسینی - دسته گردانی - کرنا زنی - سفره‌های نذری - علم بندی - علم واچینی
صفر	برگزاری آیین سوگواری اربعین حسینی - رحلت پیامبر اکرم (ص) - شهادت امام حسن مجتبی (ع)
ربیع الاول	برگزاری جشن میلاد پیامبر اسلام - جشن میلاد امام جعفر صادق (ع)
ربیع الثانی	-
جمادی الاول	برگزاری جشن مولودی حضرت زینب
جمادی الثانی	برگزاری جشن میلاد حضرت فاطمه زهرا (س)
رجب	خیرات شب رغایب - برگزاری جشن میلاد حضرت علی (ع) - عید مبعث حضرت رسول اکرم (ص).
شعبان	برگزاری جشن میلاد حضرت امام حسین (ع)، حضرت ابوالفضل (ع)، امام زین العابدین (ع) و میلاد امام دوازدهم شیعیان
رمضان	آداب ماه مبارک رمضان - برگزاری مراسم شب‌های احیا
شوال	برگزاری جشن عید فطر
ذی القعدة	برگزاری جشن میلاد امام رضا (ع)
ذی الحجه	آیین شادمانی روز ازدواج حضرت علی (ع) و حضرت فاطمه زهرا (ع) - آیین عید قربان و عید غدیر خم

آیین‌ها و آداب و رسوم تقویت

انواع آیین‌ها و آداب و رسوم تقویت شهرستان سیاهکل در جدول شماره ۵ آورده شده است

جدول ۵. انواع آیین‌ها و آداب و رسوم تقویت شهرستان سیاهکل

آیین تقویت	برگزاری نوع آیین
جشن مهر	این جشن در سومین ماه گیلانی و دومین ماه فصل پاییز که ۱۵ مهر است آغاز شده و تا ۱۴ آبان ادامه می‌یابد. در روز دوم آریه ما که مصادف با ۱۶ مهر
آیین تیرماه سینزه (جشن تیرگان)	این جشن در روز سیزدهم تیرماه دیلمی که ۱۵ آبان تا ۱۴ آذر ادامه دارد برگزار می‌شود و نوعی جشن ستایش آب است. این جشن یک نفال نیز برای آدم‌ها است. آیین برگزاری آن بسیار زیبا و دیدنی است. (عباسی، ۱۳۸۶: ۱۳۰)
خورشیدگرفتگی و ماه گرفتگی	مردم برخی روستاهای سیاهکل در هنگام خورشید گرفتگی و ماه گرفتگی به این باور بودند که یک چیزی ماه و خورشید را خورده است. بنابراین برای آزاد نمودن ماه و خورشید از طریق ایجاد صداهای گوناگون از قبیل «کوبیدن روی تشت مسی» یا با بیان اصواتی «هوهو گودن»، سعی در ترساندن آن چیز می‌نمودند تا با این مار به آزادی خورشید و ماه کمک کنند (عباسی، ۱۳۸۶: ۳۳۷ سیاهکل).
آفتاب خواهی در اعتقادات مردم سیاهکل	«کنره گیشه» یا عروس کفگیر یکی از مراسم آیینی در میان مردم گیلان و شهرستان سیاهکل است. این آیین به منظور بند آمدن باران اجرا میشود (عباسی، ۱۳۸۶: ۳۹۲ لاهیجان). به این آیین «آفتوخابی» (آفتابخواهی) نیز می‌گویند. این آیین ریشه در آیینهای مهر پرستی دارد. هر ساله در مرداد و شهریور ماه که هنگام درو محصول برنج و درو گندم کوه نشینان بوده، بارش باران به محصول کشاورزان لطمه وارد می‌کرد. به همین منظور آیین آفتابخواهی برگزار میشد

باران-خواهی در اعتقادات مردم سیاهکل	در روستای کلنادان نیت کردن و ریختن مقداری آب در داخل «کردر» (سوراخی که در چهارچوبه در تعبیه می-شود تا پاشنه در داخل سوراخ قرار گیرد و در، حول آن محور باز و بسته شود) و حرکت دادن لنگه در، از اعتقادات مردم در طلب باران و نزولات آسمانی می-باشد. همچنین شستن چادر نماز از اعتقادات مردم کلنادان در باران-خواهی می-باشد
باورها و اعتقادات مردم سیاهکل هنگام شدت باد	در هنگام شدت باد اولین اولاد خانواده یا به عبارتی اولین فرزند خانواده «تور» یا تبر را به زمین می-کوبید یا فرو می-کرد، به این باور که باد را بسته است(عباسی، ۱۳۸۶: ۳۳۸ سیاهکل). در روستای میکل در هنگام شدت باد، اولین فرزند خانواده یک داس را بر می-داشته و آن را به زمین می-کوبید و فرار می-کرد و معتقدند که این عمل شدت باد را کاهش می دهد.
آیین قبل از کشت	قبل از اینکه گندم خود را کشت کنند، در زمان شخم زدن زمین توسط ورزا، ۳۰ الی ۴۰ عدد آغوز (گردو) را روی ورزایی که در حال شخم زدن زمین است، با بیان صلوات، ذکر ا...، محمد، علی، فاطمه، حسن و حسین، به این نیت که سالی پرمحصول داشته باشند می-ریختند(عباسی، ۱۳۸۶: ۸۵)
آیین انبارداری و ذخیره-سازی گندم	در روستای شیخ، پس از آن که گندم درو و خرمن شده، در هنگام نگهداری در انبار ۷۰ عدد آغوز(گردو) را برداشته و در داخل انباری که گندم در آن نگهداری می-شد می-گذاشتند. به این باور و عقیده که برای محصولشان خیر و برکت به ارمغان بیاورد
آیین شکرانه (صلوات مشته	پس از درو و برداشت محصول کشاورزان منطقه به رسم شکرگذاری آیین شکرانه را برگزار می-نمایند(مطالعات میدانی نگارنده: تابستان ۱۳۹۲).
شوال	برگزاری جشن عید فطر
ذی القعدة	برگزاری جشن میلاد امام رضا (ع)
ذی الحجة	آیین شادمانی روز ازدواج حضرت علی(ع) و حضرت فاطمه زهرا(ع) - آیین عید قربان و عید غدیرخ

آیین ها و آداب و رسوم گذر

این آیین ها که شامل اتفاقات و رویدادهای طول عمر یک انسان است، شامل بارداری، ازدواج، مرگ و ... می-باشد که از دوران تولد تا مرگ انسان را دربر می-گیرد و باورها و اعتقادات زیادی درباره ی آنها وجود دارد.

جدول ۶. آیین ها و آداب و رسوم گذر شهرستان سیاهکل

آیین تقویت	برگزاری نوع آیین
بارداری و تولد نوزاد	تشخیص جنسیت فرزند، باورها در مورد زانو، چله بری، بریدن ناف، نام-گذاری نوزاد، مراسم گهواره-بندان، مراسم شیشک، مراسم دندان-فشان
مراسم همسرگزینی و ازدواج	مراسم عقدکنان، مراسم هدیه هوری، بالش بونی، مراسم عروس-بران، شتی، رسم اولین روز عروسی
لافندبازی (طناب بازی)	یکی از نمایش-های سنتی و تفریحی «لافندبازی» است. ترکیب گروه لافند باز شامل پهلوان لافندباز، یالانچی و سرناجی(نوازنده) و نقره چی(دهل زن) می-باشد(عباسی، ۱۳۸۶: ۳۹۳ لاهیجان). لافندبازی در فصل تابستان (اوایل تیر تا اواخر مرداد)، در پاییز (مهر و آبان)، در ایام نوروز و سیزده بدر، در جشن-ها، اعیاد و در برخی عروسی-ها برگزار می-گردد.
کشتی گیله مردی	«کشتی گیله مردی» یکی از نمایش-های ورزشی و سنتی است که نه تنها در شهرستان لاهیجان بلکه در تمام مناطق گیلان برگزار می-گردد.
ورزا جنگ	«ورزاجنگ» یکی از نمایش-های سنتی در گیلان است. این نمایش در مناطق جلگه-ای و کوهپایه-ای که پرورش گاو نر معمول است اجرا می-شود

پراکنش جغرافیایی آیین ها و مراسم شهرستان سیاهکل

حال پس از معرفی آیین های شهرستان سیاهکل ضروری است به توزیع مکانی و زمانی آیین ها پرداخته شود. آیین های شهرستان سیاهکل را می توان از نظر جغرافیایی و تقویم فرهنگی (زمان اجرای آیین ها) به دو صورت زمانی و مکانی تقسیم کرد:

جدول ۷. توزیع مکانی و زمانی آیین‌های شهرستان سیاهکل

انواع آیین	نام آیین	زمان برگزاری	مکان برگزاری
آیین‌ها و آداب و رسوم ملی	دچین فیچین	پیش از نوروز	همه شهرها و روستاهای شهرستان
	سبزه درتواندن	سبزه بدر - نوروز	
	سمنویزان	پیش از نوروز	
	درویش‌خوان یا نوروزخوان	در نوروز	
	عروس گولی	در نوروز	
	چهارشنبه‌سوری	پیش از نوروز	
	رایجره (رایچرک)	آغاز سال دیلمی	
	آیین شب چله	۱ دی الی ۳۰ بهمن	
	سال تحویل	تحویل سال نو	
	مراسم پازن	سال نو (فروردین)	
عید مبارک (عید مووارک)	در نوروز	روستاهای جلگه‌ای شهرستان	
مورغونه جنگ	طول سال		
جشن گاوگیل	۲۰ اردیبهشت الی ۱۸ خرداد		
نوروزیل	۱۷ مرداد		
ماه محرم	دهه اول محرم تا سوم امام		همه روستاها و شهرهای شهرستان
ماه صفر	در ماه صفر		
ماه ربیع‌الاول	ربیع‌الاول		
مراسم ماه‌های جمادی‌الاول و جمادی‌الثانی	جمادی‌الاول و ثانی		
ماه رجب	رجب		
ماه شعبان	شعبان		
ماه رمضان	رمضان		
ماه شوال	شوال		
ماه ذی‌القعدة	ذی‌القعدة		
ماه ذی‌الحجه	ذی‌الحجه		

انواع آیین	نام آیین	زمان برگزاری	مکان برگزاری
آیین‌ها و آداب و رسوم تقویت	جشن مهر	۱۵ مهر	روستاهای جلگه‌ای
	آیین تیرماسینه (جشن تیرگان)	۱۵ آبان الی ۱۴ آذر	مناطق کوهستانی - دیلمان
	خورشید گرفتگی و ماه گرفتگی		همه روستاها و شهرهای شهرستان
	آفتاب خواهی		کوهپایه‌های شهرستان
	باران خواهی	طول سال	مناطق کوهستانی شهرستان
	شدت باد		همه روستاها و شهرهای شهرستان
	آیین قبل از کشت		
	آیین انبارداری و ذخیره سازی گندم		بهار و تابستان
	آیین شکرانه (صلوات مشته)		

بارداری و تولد نوزاد			
آیین های و آداب و رسوم گذر	مراسم همسرگزینی و ازدواج	طول سال	همه روستاها و شهرهای شهرستان
	آداب و مراسم مرگ		
	لافندبازی (طناب بازی)		همه روستاها و شهرهای شهرستان
سایر مراسم و آیینها (مراسم موردی)	کشتی گیله مردی	طول سال	همه روستاها و شهرهای شهرستان
	ورزاجنگ		در مناطق جلگه‌ای

توزیع مکانی و زمانی آیین‌ها، باورها و مراسم شهرستان سیاهکل در جدول فوق آمده است. در این جدول همانگونه که مشاهده می‌شود آیین‌های مذهبی و سپس آیین‌های ملی از اهمیت فراوانی برخوردارند. به نحوی که آیین‌های مذهبی در همه‌ی نقاط شهرستان (چه در شهرها و چه در روستاها) برگزار می‌گردند. البته باید گفت تعدادی از مراسم و آیین‌هایی که مربوط به آیین‌های ملی هستند، تنها در بعضی نقاط شهرستان اجرا شده اما آیین‌های مذهبی در سراسر نقاط شهرستان از اهمیت و جایگاه بالایی برخوردار هستند.

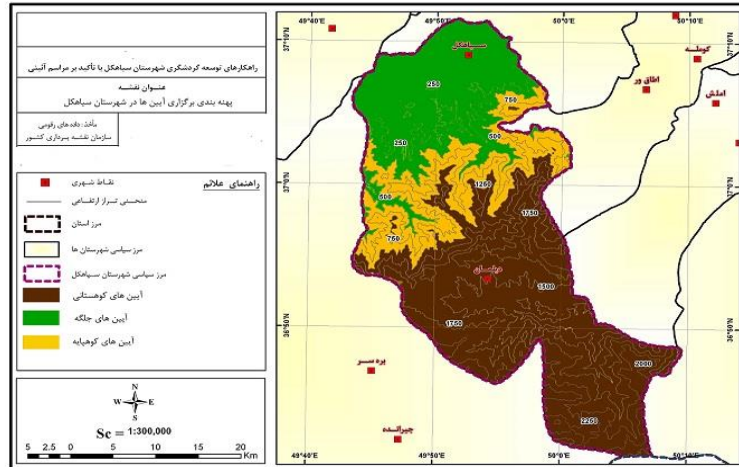
آیین‌ها و مراسم مربوط به ماه محرم، ماه صفر، ماه ربیع‌الاول، مراسم ماه‌های جمادی‌الاول و جمادی‌الثانی، ماه رجب، ماه شعبان، ماه رمضان، ماه شوال، ماه ذی‌القعدة، ماه ذی‌الحجه آیین‌های مذهبی هستند که بدون تأخیر زمانی در شهرستان برگزار می‌گردند و همه‌ی افراد (خردسال و سالخورده‌گان) در آن شرکت می‌کنند. گفتنی است که مراسم علم‌واچینی که جز مراسم مذهبی محسوب می‌گردد، در بعضی نقاط در روز تاسوعا و عاشورا، در بعضی نقاط در روز هفتم ماه محرم و در بعضی نقاط در پایان تابستان به عنوان جشن خرمین برگزار می‌گردد. با این تفاوت که این مراسم اگر در ماه محرم برگزار شود، از مراسم دیگری همچون کشتی گیله‌مردی، لافندبازی و ... اثری نیست. اما اگر همین مراسم به‌عنوان جشن خرمین برگزار گردد، بازی‌های محلی، کشتی گیله‌مردی، لافندبازی و ... از برنامه‌های جانبی آن است. آیین‌های ملی که اغلب مربوط به چهارشنبه‌سوری و نوروز است، در زمان‌های خاص خود برگزار می‌گردند. آیین‌های چهارشنبه‌سوری در شب همان‌روز و صبح روز بعد از برگزاری مراسم چهارشنبه‌سوری برگزار می‌گردند.

آیین‌های مربوط به نوروز در این شهرستان نیز در زمان خاص خود اجرا می‌شوند. مثلاً مراسم دچین فیچین که مربوط به تمیز کردن خانه و محل سکونت است باید تا روز قبل از چهارشنبه سوری انجام گردد. گفتنی است که بنا بر اعتقادات و باورهای مردم تعدادی از این آیین‌ها با همدیگر ارتباط دارند. به طور مثال اگر مراسم دچین فیچین تا روز قبل از چهارشنبه سوری پایان نپذیرد، بدشگون است و خاتون چهارشنبه‌سوری به آن خانه نرفته در نتیجه سال سخت و زیان‌باری را ساکنان آن خانه در پیش روی دارند.

پراکنش جغرافیایی آیین رابچره در منطقه کوهستانی دیلمان است. این آیین که مربوط به آغاز سال دیلمیان است در نیمه تابستان برگزار می‌گردد که در مناطق جلگه و کوهپایه مراسم عروس گولی جایگزین آن شده است. آیین نمایشی رابچره با مراسم آغاز سال نو دیلمیان (نوروزبل، جشن آتش افروزی دیلمیان) ارتباط دارد و می‌توان گفت یکی از مراسم آن است.

آیین نوروزبل که آغازگر سال دیلمیان است در حال حاضر فقط در روستاهای امام و ملکوت برگزار می‌گردد و بیشتر جنبه‌ی نمادین دارد که با ورود و دخالت سازمان‌ها از ارزش و واقعی بودن آن کاسته شده و همانگونه که ذکر گردید فقط جنبه سمبلیک داشته و کوشش می‌شود که چنین آیین‌هایی که بیانگر فرهنگ آبا و اجداد سرزمین گیلان به‌ویژه دیلمیان است، دوباره در اذهان عمومی زنده گردد و آیندگان را با گذشته خویش آشنا سازد.

جشن مهر که جشن تشکر از خدا به خاطر نعمت فراوانی که به بندگان خویش داده است، در مناطق جلگه‌ای گیلان برگزار می‌گردد. این جشن پس از برداشت محصول برنج و معمولاً در ماه مهر اجرا شده و به آن جشن خرمین نیز می‌گویند.

شکل ۲. پهنه بندی آیین‌های شهرستان سیاهکل

اگر آیین‌ها را بر اساس توزیع جغرافیایی و مکان برپایی آنها تقسیم‌بندی نماییم، به طور خلاصه می‌توان گفت که:

- (۱) آیین‌های نوروزیل، رابچره، باران خواهی، علم‌واچینی و تیرماسینزه خاص مناطق کوهستانی بوده و در نقشه با رنگ قهوه‌ای نشان داده شده است. به عبارتی خاص منطقه دیلمان است.
- (۲) آیین‌های گاوگیل، جشن مهر و ورزش‌های خاص منطقه جلگه‌ای شهرستان سیاهکل بوده و بر روی نقشه با رنگ سبز نشان داده شده است.
- (۳) آیین و مراسم آفتاب خواهی به علت بارش زیاد برف و باران، خاص منطقه‌ی کوهپایه‌ای شهرستان بوده و بر روی نقشه با رنگ زرد نشان داده شده است.
- (۴) اما سایر آیین‌ها و مراسم که شامل مراسم شب‌چله، پیش از نوروزی، نوروزی، مراسم مذهبی، مراسم کشت و کار، طول عمر انسان و ... به علت همگانی بودن در کل شهرستان برگزار می‌گردد و جنبه‌ی همگانی دارد (شکل شماره ۲)

تجزیه و تحلیل

اگر بخواهیم آیین‌های شهرستان سیاهکل را طبقه‌بندی کنیم یا آنها را در قالب انواع آیین‌ها بیاوریم، دسته‌بندی آیین‌های شهرستان سیاهکل به صورت زیر خواهد بود:

الف) آیین‌های مذهبی

علم‌واچینی، مراسم ماه‌های قمری (ماه صفر، ماه ربیع‌الاول، ماه محرم، جمادی‌الاول و جمادی‌الثانی، ماه رجب، ماه شعبان، ماه رمضان، ماه شوال، ماه ذی‌القعدة، ماه ذی‌الحجه) آیین‌های مذهبی هستند که در شهرستان سیاهکل به اجرا درمی‌آیند.

ب) آیین‌های ملی

آیین‌های مربوط به شب‌یلدا، نوروز و ... شهرستان سیاهکل که همگانی بوده و با توجه به فرهنگ هر منطقه تفاوت‌های جزئی در اجرای آنها دیده می‌شود، در این دسته از آیین‌ها قرار می‌گیرند که عبارتند از: سبزه درتوان، درویش‌خوان یا نوروز‌خوان، عید مبارک (عید مووارک)، سمنوپزان، آیین شب‌چله، عروس‌گولی، جشن مهر، رابچره، مراسم پازن، نوروزیل، چهارشنبه‌سوری، چهارشنبه‌خاتون، قاشق‌زنی، شال‌اندازی، جشن گاوگیل، دچین فیچین.

پ) آیین‌های تقویت

آیین‌های تقویت همانگونه که از نامشان پیداست، باورها و اعتقادات مردم را تقویت می‌کند، آیین‌های آفتاب خواهی، باران خواهی، هنگام شدت باد، آیین شکرانه (صلوات مشتبه)، مراسم خورشید گرفتگی و ماه گرفتگی، آیین تیرماسینزه (جشن تیرگان)، فال گوش (در شب تیرماسینزه) در این گروه قرار دارند.

ت) آیین‌های گذر

مراسم مربوط به بارداری و تولد نوزاد، آداب و مراسم مرگ و میر، همسرگزینی و ازدواج، آیین قبل از کشت، آیین انبارداری و ذخیره‌سازی گندم چون در طول زندگی انسان اتفاق می‌افتد، جز آیین‌های گذار محسوب می‌گردند.

اطلاعات مندرج در جداول نشان دهنده ی آن است که آیین‌های فرهنگی در توسعه گردشگری شهرستان جایگاه ویژه ای دارد. نتایج آزمون آماری نشان می‌دهد که با درجه آزادی ۴، مقدار $X^2 = 389/093$ ، و سطح معناداری آن کوچک تر $0/005$ بوده و $p = 0/000$ است، در نتیجه قابل قبول می‌اشد.

آیین‌ها سلسله‌ای عملی هستند که نیازهای اساسی را برمی‌آورند، اعمالی که می‌باید با ضرباهنگی موزون و منظم انجام شوند. آیین‌ها بر چند نوع بوده و هر یک کارکرد و پیامدهای مجزایی را با خود به همراه دارند. آیین‌ها و مراسم شهرستان سیاهکل نیز از این قاعده مستثنی نبوده و بر چهار نوع هستند که شامل آیین‌های مذهبی، ملی، گذر و تقویت می‌باشند.

نتیجه‌گیری

براساس مطالعات میدانی و اسنادی در این پژوهش، ۷۵ عدد مراسم و آیین در این شهرستان برگزار می‌گردد که از این تعداد، ۲۵ مورد مربوط به آیین و مراسم مذهبی، ۲۱ مورد مربوط به آیین و مراسم ملی، ۲۲ مورد مربوط به آیین و مراسم گذر و ۷ مورد مربوط به آیین‌ها و مراسم تقویت می‌باشد.

همانگونه که یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد آیین‌های مذهبی با مقدار $36/2\%$ از دیگر انواع آیین‌ها در این شهرستان اهمیت بیشتری دارد. سپس آیین‌ها و مراسم ملی با $32/5\%$ امتیاز رتبه دوم، آیین‌های گذر با $14/5\%$ رتبه سوم و آیین‌های تقویت با 9% در مرتبه چهارم قرار دارد. لازم به ذکر است که آیین‌های مذهبی در سطح روستاها و شهرهای این شهرستان پراکنده است. به عبارتی همان طوری که آیین‌ها و مراسم ملی همگانی است، آیین‌های مذهبی هم در همه ی نقاط شهرستان برگزار می‌گردد. اما بعضی از آیین‌ها و مراسم ویژه و خاص مناطق کوهستانی و برخی دیگر خاص مناطق جلگه ای است. مثلاً جشن گندم در مناطق کوهستانی برگزار شده و در مناطق جلگه معنایی ندارد. بازی ورزا جنگ در مناطق جلگه برگزار می‌گردد و در مناطق کوهستانی به دلیل اینکه گاو نر همراه و یاور کشاورز است، اجرا نمی‌شود. مراسم رابچره در مناطق کوهستان و کوهپایه اجرا می‌شود و ... یا از میان آیین‌های تقویت، آیین آفتاب خواهی مختص اشکور بوده و در دیگر مناطق گیلان اجرا نمی‌شود.

یافته‌ها نشان می‌دهد که اجرا و برگزاری این مراسم سبب توسعه گردشگری، به ویژه گردشگری فرهنگی شده و با اجرای آنها و همچنین تقویت راه‌ها و امکانات زیربنایی می‌توان توریست بیشتری را به این شهرستان جذب نمود. بنابراین با این نتایج می‌توان پیشنهادات زیر را ارائه نمود.

- اجرای همه ساله ی این مراسم در شهرستان و به صورت موردی در استان‌های دیگر جهت معرفی و انتقال آن به نسل‌های دیگر؛
- برگزاری آیین‌های فرهنگی در فصول چهارگانه سال؛
- احیای آیین‌های درحال منسوخ شدن با برگزاری مجدد آنها توسط سازمان‌های ذی ربط؛
- همکاری بیشتر دستگاه‌های اجرایی در برگزاری آیین‌های فرهنگی؛
- معرفی و شناسایی بیشتر این آیین‌ها از طریق رسانه‌های عمومی جهت فراگیر نمودن آنها؛
- عدم دخالت تکنولوژی و فرهنگ جدید در اجرای آیین‌ها (برگزاری آیین‌ها به صورت سنتی و قدیمی)؛
- ارائه بازخورد و پیامدهای اجرای آیین‌های فرهنگی به مردم؛
- استفاده از مراسم فرهنگی در مناسبات گوناگون همانند جشن‌ها و سوگواری‌ها؛ و
- ارائه فراخوان جهت مشارکت مردم در برگزاری آیین‌های فرهنگی (استفاده از افراد بومی).

منابع

پاپلی یزدی، محمدحسین، سقایی، مهدی، (۱۳۹۰)، گردشگری (ماهیت و مفاهیم)، چاپ سوم، انتشارات سمت
پاینده لنگرودی، محمود، (۱۳۵۵)، آیین‌ها و باور داشت‌های گیل و دیلم، تهران، بنیاد فرهنگ ایران

- داس ویل، راجر، (۱۳۷۹)، مدیریت جهانگردی (مبانی، راهبردها و آثار)، مترجمان سیدمحمداعرابی و داود ایزدی، چاپ دوم، تهران، دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- رضوانی، علی اصغر، (۱۳۷۴)، جغرافیا و صنعت توریسم، تهران، انتشارات دانشگاه پیام نور
- سازمان برنامه و بودجه استان گیلان، (۱۳۷۷)، سیمای اقتصادی - اجتماعی شهرستان سیاهکل
- ضرغام بروجنی، حمید، (۱۳۷۶)، راهکارهای توسعه جهانگردی در جمهوری اسلامی - نخس
- عباسی، هوشنگ، (۱۳۸۶)، مردم‌نگاری شهرستان سیاهکل، رشت، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان گیلان
- عباسی، هوشنگ، (۱۳۸۶)، مردم‌نگاری شهرستان لاهیجان، رشت، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان گیلان
- عسگری - خانقاه، اصغر، (۱۳۷۸)، انسان‌شناسی عمومی، تهران، انتشارات سمت
- فرمانداری شهرستان سیاهکل، (۱۳۸۳)، سند توسعه شهرستان سیاهکل
- محلاتی، صلاح‌الدین، (۱۳۸۰)، درآمدی بر جهانگردی، چاپ چهارم، تهران، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی
- معاونت برنامه‌ریزی استان گیلان، (۱۳۸۴)، سند توسعه شهرستان رودسر
- ملکیان، شهلا، (۱۳۸۷)، بررسی مردم‌نگاری آیین‌های دامداری در حوزه فرهنگی تالش، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان گیلان
- موسی پور میاندهی، پری، (۱۳۹۰)، مردم‌شناسی طبیعی (مرحله اول شکار پرندگان)، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان گیلان
- همایش جهانگردی و جمهوری اسلامی ایران، جلد اول .
- هومن، نصراله، (۱۳۷۵)، گاه‌شماری باستانی مردمان مازندران و گیلان، ناشر مولف
- وارسته، بهدانی، (۱۳۸۷)، پایان‌نامه جغرافیای فرهنگی غرب گیلان و اثرات آن در جذب گردشگر، راهنما دکتر اکبر معتمدی مهر، مشاور دکتر نصراله مولایی هاشجین.
- وای‌گی، چاک، (۱۳۷۷)، جهانگردی در چشم‌اندازی جامع، مترجمان علی پارسائیان و سید محمد اعرابی، تهران، دفتر پژوهش‌های فرهنگی
- Jafari & Zargham, H, ۲۰۰۳, "Culture as the bedrock of tourism multidisciplinary landscape of knowledge", presented of sooth anniversary
- Richards, G, ۲۰۰۵, "tourism & the world of the culture & heritage", tourism recreation, vol. ۲۵(۱), pp. ۹-۱۷
- http://www.aftabir.com/articles/view/economy_marketing_business/economic_development

Research Article

Analyzing the current state of Sustainable tourism in the territory of nomads and explaining its future with a focus on regional planning (Case study: Nikshahr County)

Ziaalhagh Hashemzahi- PhD student, Department of Geography and Urban Planning, Zahedan Branch, Islamic Azad University, Zahedan, Iran

Esfandiar Bandyariyan* - Assistant Professor, Department of Geography and Urban Planning, Zahedan Branch, Faculty of Humanities, Sistan and Baluchestan University, Zahedan, Iran.

Mortza Esmailnejad- Associate Professor, Department of Geography, Birjand University, Birjand, Iran.

Receive Date: 28 August 2022

Accept Date: 08 January 2022

ABSTRACT

Introduction: Today, tourism is mentioned as an engine of development, and due to its economic and social importance, it is receiving more attention. Therefore, using tourism as a driving engine for regional development requires adopting appropriate and logical strategies following the regional and local capabilities and the directions of land-use planning.

Purpose of the research: The current research aims to analyze the current state of Sustainable tourism in the territory of nomads and explain its future with a focus on regional planning (Case study: Nikshahr County).

Methodology: The current research is applied in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of method. Data collection is through questionnaires. The statistical population (residents of Nikshahr) is 141894 people. Based on random sampling and using Cochran's formula, 383 people were selected as the sample.

Geographical area of research: This research has been investigated in the nomadic territory of Nikshahr County in Iran.

Results and discussion: The t-test results showed that the current and future situation of Nikshahr tourism is unfavorable and inappropriate. Further, the results of Spearman's correlation test showed that there is a positive and significant relationship between all the components of sustainable tourism and the components of regional tourism at the 99% confidence level. By using (F-BMW) model, the study determined the importance and role of each component of regional planning in predicting the sustainable tourism variables. As a result, the component of integrated and consistent development with a weight value of 0.076 was the most important.

Conclusion: The general results showed that the unfavorable management affairs and the current and future state of tourism in Nikshahr are caused because the management system did not follow regional planning principles. The ultimate goal of tourism, in the form of regional planning, is to achieve sustainable tourism, regional balance, and appropriate distribution of activities and maximum use of tourism capabilities (historical, natural, etc.) in the development process.

KEYWORDS: Sustainable tourism, Territory of nomads, Regional planning, Nikshahr.